

Να περιγράψετε σε απλό κείμενο ή σε παρουσίαση την θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία γενικά και σχετικά με τον γάμο ειδικότερα. Π.χ. σε ποια ηλικία παντρευόταν η γυναίκα και αν χρειαζόταν προίκα

Η γέννηση ενός κοριτσιού στο Βυζάντιο σπάνια συνοδευόταν από χαρούμενα συναισθήματα τόσο στους αυτοκρατορικούς κύκλους όσο και στις ανώτερες τάξεις αφού στερούσε τη δυνατότητα της διαδοχής στα αξιώματα ενώ στις μεσαίες και κατώτερες τάξεις δημιουργούσε την ανάγκη συγκέντρωσης προίκας για να μπορέσει ο πατέρας να το παντρέψει. Οι επιλογές ήταν δυο. Να προετοιμαστεί για γάμο ή για να πάει σε μοναστήρι.

Η γυναίκα της βυζαντινής περιόδου ζει μια ζωή περιορισμένη, ακολουθώντας τους κανόνες και τις παραδόσεις. Οι γυναίκες όφειλαν να ζουν περιορισμένες και φυλασσόμενες στο σπίτι, μακριά από τα μάτια των ανδρών, και να ασχολούνται αποκλειστικά με το νοικοκυριό και την ανατροφή των παιδιών. Η γυναίκα, ανεξάρτητα από κοινωνική τάξη έπρεπε να μάθει να ακούει, να πειθαρχεί και να σωπαίνει. Η γυναικεία φλυαρία επικρίνεται, πόσο μάλλον όταν γίνεται μέσα στην εκκλησία. Οι γυναίκες δεν πρέπει να γελάνε μπροστά σε άντρες, να μην κοιτάζουν τους άντρες στα μάτια, να μην χασκογελούν πίσω από τα παντζούρια τους με τους περαστικούς, να μην μιλούν άσχημα.

Η οικογένεια είναι αυτοδύναμη οντότητα, περιστοιχισμένη από ένα αόρατο τείχος που τη χωρίζει από τον υπόλοιπο κόσμο. Οποιοσδήποτε δεν είναι στενά δεμένος μαζί της, έστω και φίλος, μπορεί, εισχωρώντας στον εσωτερικό αυτό κύκλο, να ξελογοιάσει τις γυναίκες, να μάθει τα οικογενειακά μυστικά και γενικά να διαταράξει την οικογενειακή τάξη. Οι γυναίκες που άνηκαν στο αυτοκρατορικό περιβάλλον είχαν κάποια παραπάνω προνόμια. Παρόλα αυτά, όμως, ήταν πάντοτε κοινωνικά κατώτερες από τους άντρες. Οι γυναίκες που έβγαιναν από το σπίτι όφειλαν να έχουν καλυμμένο το κεφάλι με πέπλο, που άφηνε να φαίνονται μόνο τα χαμηλωμένα μάτια τους και η μύτη. Επίσης, έπρεπε να συνοδεύονται, να αποφεύγουν τα βλέμματα των ανδρών και τη συνομιλία μαζί τους.

Ο γάμος στο Βυζάντιο ήταν πολύ σημαντικός και είχε κοινωνική αξία. Με τον γάμο ο άνδρας εκπλήρωνε τον ρόλο του, που ήταν η συνέχιση της οικογένειας, και η γυναίκα τον σκοπό της που ήταν η μητρότητα καθώς και την νομιμοποίηση των απογόνων τους.

Τα κορίτσι μπορούσε να παντρευτεί από τα 12-13 χρόνια και το αγόρι από τα 14-15 χρόνια. Για το γάμο φρόντιζαν οι γονείς. Ο πατέρας της «νύφης» αποφάσιζε και έκανε την επιλογή του συζύγου. Για του Βυζαντινούς, σκοπός του γάμου ήταν η απόκτηση παιδιών. Απαραίτητη προϋπόθεση για το γάμο ήταν η συναίνεση του πατέρα. Έτσι και αλλιώς το εθιμικό δικαίωμα του πατέρα να διαλέξει το γαμπρό το διασφαλίζει έμμεσα και η νομοθεσία. Η μοναδική περίπτωση που η κόρη μπορούσε να επιλέξει το μέλλοντα σύζυγό της και να προβεί σε νόμιμο γάμο, ήταν να έχει φτάσει στα είκοσι πέντε έτη και να μην την έχει παντρέψει ο πατέρας της. Αργότερα με τη νομοθεσία των Ισαύρων - στην προσπάθειά τους να ενισχύσουν τη μητέρα και να ισχυροποιήσουν τους οικογενειακούς θεσμούς - απαιτείται η συγκατάθεση και των δύο γονέων για τη σύναψη γάμου. Όμως όταν οι Μακεδόνες ανήλθαν στην εξουσία επανέφεραν σε ισχύ την πατρική εξουσία στο θέμα του γάμου.

Το ζευγάρι πριν παντρευτεί περνούσε μια περίοδο αρραβώνα (μνηστείας) που αρχικά μπορούσε να διαρκέσει μέχρι και δύο χρόνια. Η περίοδος αυτή ήταν ιερή και ο αρραβωνιαστικός όφειλε να σέβεται την αρραβωνιαστικιά του. Βασική προϋπόθεση για έναν γάμο ήταν η γυναίκα να είχε προίκα. Γινόταν συμφωνία ανάμεσα στις δυο οικογένειες, με την υπογραφή εγγράφων όπου οριζόταν και ρήτρα σε

περίπτωση αθέτησης. Στο «προικοσύμφωνο» δηλώνεται το μέγεθος και το περιεχόμενο της «προίκας» που δίνεται από την οικογένεια της νέας (η οποία αναλόγως προς την κοινωνική τάξη μπορεί να αποτελείται από μετρητά, ενδύματα, υφαντά φτιαγμένα από την κοπέλα, κοσμήματα, οικοσκευή, δούλους, ζώα κ.λπ.), η προίκα» από την πλευρά των γονέων του νέου προς την οικογένεια της κόρης, αλλά και η «προγαμιαία δωρεά» του γαμπρού προς τη νύφη (χρήματα ή γη) που υπολογίζεται κατ' αναλογία της προίκας και προορίζεται για την εξασφάλιση της γυναίκας σε περίπτωση θανάτου του συζύγου.

Σκοπός της προίκας ήταν η συντήρηση των παιδιών ιδιαίτερα στην περίπτωση θανάτου του άνδρα. Όταν πέθαινε η γυναίκα, η προίκα ανήκε στα παιδιά της. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο σύζυγος, αν και διαχειριζόταν την προίκα, δεν μπορούσε εύκολα να την απαλλοτριώσει. Η γυναίκα μάλιστα μπορούσε να προσφύγει σε δικαστήριο, αν έκρινε ότι ο άντρας της δεν διαχειριζόταν σωστά την προίκα της. Αν πάλι χήρευε η σύζυγος, τότε γινόταν αυτή διαχειριστής της περιουσίας του μακαρίτη και προστάτης των παιδιών. Με άλλα λόγια αναγνωριζόταν ως αρχηγός της οικογένειας, φτάνει να μην ξαναπαντρευόταν.

Μετά το γάμο, η σύζυγος αυστηρά περιορισμένη, ήταν υποχρεωμένη να σιωπά, να μη γελά, να μη βγαίνει από το σπίτι. Η σιωπή της φανέρωνε την υποταγή της, η σχέση της με τον άνδρα της ήταν μια σχέση δούλου προς τον κυρίαρχο και έπρεπε να τον πλησιάζει πάντα με το φόβο και ντροπαλότητα.

Η γυναίκα μπορούσε να ζητήσει διαζύγιο μόνο σε περίπτωση ακραίας συμπεριφοράς του συζύγου της, λόγω μοιχεία ή κολάσιμων πράξεων του συζύγου (όπως γνώση και απόκρυψη συνομοσίας ενάντια στο κράτος ή συμμετοχή σε αυτή, απόπειρα δολοφονίας και αλλα). Αν όμως ο άνδρας είχε σχέσεις με γυναίκα άγαμη, διαζευγμένη ή χήρα, αυτό θεωρούταν πορνεία κι όχι μοιχεία, επομένως η γυναίκα δεν μπορούσε να ζητήσει διαζύγιο. Ο Ιουστινιανός με τη νομοθεσία του, κάτω από την πίεση της εκκλησίας, απαγόρευσε τη συναινετική λύση του γάμου, με εξαίρεση λόγω επιλογής του μοναχικού βίου.

Μικρογραφία σε χειρόγραφο. Τελετή γάμου.

1. Κατ' οίκον μόρφωση (σχ. Φ. Τσίτσος, Στα Βυζαντινά Χρόνια, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2006, σ. 120).

Πηγές :

http://vizantinaistorika.blogspot.com/2014/03/blog-post_8.html

<https://www.slideshare.net/mavraroda/ss-76341853>

<https://fablesandrealitydsa11c.weebly.com/eta-theta941sigmaeta-tauetasigmaf-gammaupsilonalpha943kappaalphasigmaf-sigmatauomicron-betaupsilonzeta940nutaiiotaomicron.html>

<http://mariachouta.blogspot.com/2017/06/blog-post.html>

<http://mariachouta.blogspot.com/2017/06/blog-post.html>

<https://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/110-10.pdf>

<http://exploringbyzantium.gr/EKBMM/Page?name=yptomeleti&lang=gr&id=8&sub=220&level=2>